

نگاه تحلیلیگر / ۱

حمله‌ای در میانه مذاکرات با عراق

عباس کزیم

مدیر برنامه عراق شورای آتلانتیک

حضور نیروهای خارجی با فشارهای داخلی و منطقه‌ای نیز مواجه است، خبر مذاکرات آتی را مقدمه‌ای برای خروج تمامی نیروهای خارجی عنوان کرد اما پنتاگون هرگونه قصد برای خروج نیروهایش را تکذیب و تأکید کرد که مذاکرات آتی جایگزین ائتلاف بین‌المللی با توافقنامه‌های امنیتی دوجانبه خواهد بود. سابرینا سینگ، معاون سخنگوی پنتاگون در ۲۵ ژانویه، گفت: «اجازه دهید واضح بگویم، نشست کمیسیون عالی نظامی، مذاکره درباره خروج نیروهای آمریکایی از عراق نیست.» روایت‌های دولت‌های عراق و ایالات متحده در مورد ماهیت مذاکرات آتی، کاملاً متضاد است و بهانه‌ای را به گروه‌های مسلح در عراق می‌دهد تا از ابزارهای خشونت‌آمیز برای دستیابی به هدف اعلام‌شده خود برای خروج آمریکا از عراق استفاده کنند. با جمع‌آوری حقایق در مورد حمله پهبادی اخیر، همه‌نگاه‌ها به ماهیت واکنشی که دولت بایدن خواهد داشت آن‌هم‌با در نظر گرفتن عواملی مانند هدف، زمان و مکان، معطوف خواهد شد. کارنامه بایدن در خاورمیانه، از جنگ اسرائیل و حماس گرفته تا بحران دریای سرخ، سوریه و عراق، نتایج معکوس به همراه داشته است. اینکه آیا او اقدامات اصلاحی لازم را انجام خواهد داد و به دنبال چشم‌اندازهای تازه خواهد بود یا مسیر کنونی را با جدیت بیشتر دنبال می‌کند، ممکن است آینده جایگاه ایالات متحده در خاورمیانه را تعیین کند.

نگاه تحلیلیگر / ۲

پاسخ استراتژیک یا واکنشی

پیل سالم

مدیر اندیشکده انستیتو خاورمیانه

خودگردان فلسطین باشد و راهی برای احیای مذاکرات اسرائیل، فلسطین و اعراب به سوی راه حل دوجانبه و صلح گسترده‌تر باز کند. حملات حماس در ۷ اکتبر تا حدی برای منحرف کردن روندهای کاهش تنش و عادی‌سازی روابط اعراب با اسرائیل انجام شد. از این منظر، نباید اجازه داد حملات اخیر به پایگاه آمریکا در اردن به‌طور مشابه پیشرفت دیپلماتیک را که در حال حاضر به دست آمده، از میان ببرد. همان‌طور که ایالات متحده پس از ۷ اکتبر به اسرائیل توصیه کرد، بر اساس درس‌هایی که آمریکا از واکنش خود به ۱۱ سپتامبر آموخت، نباید به طرف مقابل اجازه داد تا کنترل استراتژی و تاکتیک‌ها را به دست بگیرد. ایالات متحده قطعاً به حمله اخیر از سوی گروه‌های مورد حمایت ایران پاسخ خواهد داد - اما واکنش باید شدت پاسخ و زمان آن را با توجه به اولویت‌های استراتژیک خود انتخاب کند، نه به دلیل فوریت چرخه خبری یک نیاز سیاسی مبتنی بر رسانه‌های اجتماعی برای انجام یک واکنش تند و سریع. پیشرفت دیپلماتیک به سمت تبادل آسرا و پایان دادن به جنگ اسرائیل و حماس یک پیروزی استراتژیک برای آمریکا و دوستانش در منطقه خواهد بود. ایالات متحده در حالی که پاسخ خود به حمله مرگبار یکشنبه به پرسنل آمریکایی را در نظر می‌گیرد، باید برنامه استراتژیک و منافع خود را در نظر داشته باشد و اقدامات خود را برای پیشبرد این اهداف ارزشمندتر هماهنگ کند.

نگاه تحلیلیگر / ۳

آمریکا شریک محلی در سوریه ندارد

عمر اوزکیزلیک

پژوهشگر غیرمقیم شورای آتلانتیک

در معرض خطر قرار می‌دهد. ایالات متحده از شورشیان سوری متخاصم با ایران از زمانی که کمک‌های مخفیانه به آنها را در سال ۲۰۱۷ متوقف کرد، حمایت نمی‌کند. ایران این واقعیت ساده را می‌داند و استراتژی تشدید کنترل شده تنش را به کار گرفته است و در حال آزمایش محدودیت‌های آمریکا است. ایران می‌داند که هرگونه واکنش واکنش ممکن است باعث واکنش داخلی در ایالات متحده، به‌ویژه قبل از انتخابات آتی شود. استراتژی ایران از زمان درگیری غزه ماریپچی بوده است. ایران بارها هشدار داده که تنش در منطقه ممکن است به صورت ماریپچی افزایش یابد. در سوریه و عراق گروه‌های مقاومت در درون این ماریپج بازی می‌کنند و هدف‌شان مستقیماً نیروهای آمریکایی است. فقدان شکرای محلی آمریکا که مایل به مبارزه با گروه‌های مقاومت در عراق و سوریه باشند، گزینه‌های ایالات متحده را محدود می‌کند. چه ایالات متحده هیچ کاری انجام ندهد و چه پاسخ دهد، برخی از رای دهندگان ایالات متحده سوال خواهند کرد که چرا نیروهای آمریکایی در سوریه مستقر شده‌اند؟ و ایران برای تحقق هدفش روی این واکنش داخلی حساب کرده است. هدف ایران بیرون راندن ایالات متحده از سوریه و عراق و برپ کردن جای خالی آمریکا است.

دیپلمات‌ها

ایران مسئول اقدامات دیگران نیست

سفیر و نماینده دائم ایران در سازمان ملل در نامه‌ای به شورای امنیت اعلام کرد که «ایران مسئولیتی در قبال اقدامات هیچ فرد یا گروهی در منطقه ندارد.» امیرسعید ابروانی ادعاهای بی‌پایه و اساس نماینده دائم آمریکا درباره حملات گروه‌های مقاومت به نظامیان و پایگاه‌های آمریکایی که به گفته پنتاگون در بیش از یکصد روز گذشته و در جریان جنگ غزه ۱۶۵ بار مورد حمله این گروه‌ها قرار گرفته‌اند را به‌صورت قاطع رد کرد. وی گفت که هیچ گروهی وابسته به نیروهای مسلح ایران، خواه در عراق، سوریه یا هر جای دیگری که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم تحت کنترل ایران یا از طرف آن عمل کنند، وجود ندارد.

توافق با پاکستان برای مبارزه با تروریسم

وزیر خارجه کشورمان شامگاه دوشنبه در آخرین مرحله سفر یک‌روزه خود به پاکستان با انور الحق کاکر، نخست‌وزیر پاکستان دیدار کرد. امیر عبداللهمان در این دیدار با اشاره به ملاقات‌های خود با فرمانده ارتش و وزیر امور خارجه پاکستان اظهار داشت، ما به توافقات خیلی خوبی در زمینه مبارزه با تروریسم رسیدیم؛ تروریست‌هایی که دولت و مردم دو کشور را هدف قرار داده‌اند. وی افزود: «در این زمینه در خصوص اجرای توافقات قبلی خصوصاً توافقنامه امنیتی به امضا رسیده بین مقامات دو کشور به جمع‌بندی خوبی رسیدیم.» وزیر امور خارجه کشورمان اضافه کرد: «به غیر از موضوعات امنیتی، توافق در خصوص موضوعات تجاری، اقتصادی و اتصالات نیز پیشرفت‌های خوبی به دست آورده‌ایم. زیرا هر دو طرف معتقدند که اقتصادی کردن مرزها و گسترش بازارچه‌های مرزی و گذرگاه‌های بیشتر در مرز موجب توسعه منطقه شده و توسعه و رفاه مردم ساکن در مرزها یکی از راهکارهای مهم مبارزه با تروریسم است.»

اظهارات استولتنبرگ طنز نلخ است

ناصر کنعانی، سخنگوی وزارت امور خارجه اتهام‌زنی و اظهارات بی‌اساس دبیرکل ناتو در خصوص نقش جمهوری اسلامی ایران در منطقه را محکوم کرد. سخنگوی وزارت امور خارجه اظهار داشت: «ادعاهای مطرح‌شده از سوی دبیرکل ناتو به یک طنز تلخ شباهت دارد، چراکه ناتو و برخی اعضای آن با سابقه تاریک استعمارگری، طراحی و اجرای سیاست‌های مخرب و مداخله‌جویانه و نیز اقدامات نظامی در غرب آسیا و دیگر مناطق جغرافیایی، مسبب اصلی بی‌ثباتی و ناامنی، نه‌فقط در منطقه، که در سراسر جهان هستند.» کنعانی خاطرنشان ساخت: «سیاست اصولی جمهوری اسلامی ایران همواره مبتنی بر تقویت مناسبات با همسایگان در چارچوب اصل حسن همجواری و احترام متقابل بوده است. در همین راستا تلاش برای نیل به منطقه‌ای ثبات، امن و شکوفا و همزمان، نفی مداخلات خارجی همواره از اصول مسلم سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود و بر آن تأکید می‌نماید.» نینس استولتنبرگ، دبیرکل سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) اخیراً جمهوری اسلامی ایران را متهم به بی‌ثباتی در منطقه غرب آسیا (خاورمیانه) کرد و مدعی شد: ایران به دلیل حمایت از تروریست‌هایی که به کشتن‌ها در دریای سرخ حمله می‌کنند، مسئول است.

آمریکا بسته‌تر از همیشه است. احتمالاً یکی از دلایل اقدامات فعالانه‌تر حوثی‌ها در دریای سرخ نیز درک همین محدودیت آمریکا بوده است.

اما چنین معادله‌ای به شکل بسیار خطرناکی در معرض اشتباهات محاسباتی در هر دو سو است. تنها یک اشتباه محاسباتی می‌تواند عواقب بزرگی به همراه داشته باشد. به نظر می‌رسد که در چارچوب این معادله دو نوع طرز تفکر در ایران وجود دارد. نخست تفکری عملگرا که معتقد است باید از نزدیک شدن به مواضع خطر خودداری کرد. این طیف معتقد است که اگر تحریک ایالات متحده از سطح خاصی فراتر رود، می‌تواند امنیت کشور را به خطر بیندازد. اما تفکر دیگری در طیف مقابل وجود دارد که معتقد است شکلی از درگیری با ایالات متحده، چندان هم خطرناک نیست و حتی ممکن است فوایدش بیش از ضررهایش باشد. استدلال طیف دوم این است که آمریکا تمایلی به ورود به یک درگیری بزرگ با ایران ندارد و اگر هم قرار به رویارویی باشد، صرفاً از حملات هوایی استفاده خواهد کرد و کشور این توان را دارد که این حملات را به نوعی هضم کند. شواهد اثبات مدعی این طیف نیز درگیری آمریکا در برخی دیگر از نقاط خاورمیانه، رقابت استراتژیکش با چین و مشغله جنگ اوکراین و همچنین مشغله بایدن در انتخابات است. آنها معتقدند که این عوامل دست آمریکا را می‌بندد. استدلال دیگر نیز این است که ممکن است یک درگیری در این سطح با آمریکا افکار عمومی را در داخل متحد کند.

جدال این دو طیف فکری کاملاً قابل مشاهده است. از یک سو ایران در سازمان ملل مواضعی با هدف کاهش تنش و عدم تمایل به ورود به درگیری با آمریکا را نمایندگی می‌کند و از سوی دیگر تصمیم تهران در اجرای برخی حملات موشکی در یک کشور متفاوت نشان‌دهنده این پیام است که ایران آماده است در صورت وقوع درگیری، فعالانه وارد عمل شود. اگر از این منظر به حمله موشکی ایران به بلوچستان پاکستان بنگریم، ساختار دووجهی ارسال پیام ایران که ریشه در دو طیف فکری در کشور دارد، بیشتر آشکار خواهد شد چراکه نوع و کیفیت روابط دو کشور عراق و سوریه با ایران، متفاوت است با روابط ایران با پاکستان. حمله موشکی به بلوچستان پاکستان متفاوت است چراکه از ویژگی غیرمنتظره بودن برخوردار است.

اما از منظر دیگر تصمیم حمله موشکی به مواضع «جیش‌العدل» در پاکستان، اشتباه بود چراکه پاسخ قابل پیش‌بینی پاکستان به ایران، الگویی امتحان‌شده در مقابل برخی کشورهای منطقه و به‌خصوص آمریکا قرار داد. تا پیش از این آمریکایی‌ها حمله به مواضعی در داخل خاک ایران را بسیار هزینه‌زا می‌دانستند. اما پس از پاسخ پاکستان به ایران، حداقل این است که بررسی این گزینه در کاخ سفید، حداقل در مرحله طراحی، آنچنان هزینه‌زا نباشد.

البته آمریکا هم با مشکلات استراتژیکی روبرو است. مهمترین اش این است که کشورهای عربی منطقه آن قدری قدرت ندارند که بخواهند و بتوانند در مقابل ایران قد علم کنند. هیچ کشور عربی‌ای نیست که بتواند در مقابل ایران بایستد. علاوه بر این، بسیاری از بازیگران غیردولتی عربی نیز با ایران روابط خوبی دارند. از این جهت در معادله رویارویی ایران و آمریکا، اعراب و حتی کشوری نظیر ترکیه نیز در موضع دفاعی قرار می‌گیرند.

از یک سو ایران در سازمان ملل مواضعی با هدف کاهش تنش و عدم تمایل به ورود به درگیری با آمریکا را نمایندگی می‌کند و از سوی دیگر تصمیم تهران در اجرای برخی حملات موشکی در یک کشور متفاوت نشان‌دهنده این پیام است که ایران آماده است در صورت وقوع درگیری، فعالانه وارد عمل شود. اگر از این منظر به حمله موشکی ایران به بلوچستان پاکستان بنگریم، ساختار دووجهی ارسال پیام ایران که ریشه در دو طیف فکری در کشور دارد، بیشتر آشکار خواهد شد چراکه نوع و کیفیت روابط دو کشور عراق و سوریه با ایران، متفاوت است با روابط ایران با پاکستان.